

โดย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันไม่ได้ถูกประเมินเพียงจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการตรวจสอบกระบวนการทำงานในแต่ละขั้นตอนด้วย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทในการกำกับดูแลและพัฒนาตลาดทุนไทย การออกแบบโครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงาน และระบบควบคุมภายใน จึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ

การถ่วงดุลอำนาจการบริหาร

จุดเริ่มต้นของกระบวนการกำกับดูแลอยู่ที่โครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้มีระบบการถ่วงดุลและการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอก โดย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (คณะกรรมการ ก.ล.ต.) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลตลาดทุนในภาพรวม มีองค์ประกอบของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกร่วมเป็นกรรมการตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด ขณะเดียวกัน กฎหมายยังแยกบทบาทหน้าที่ของประธานกรรมการและเลขาธิการ ก.ล.ต. ออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการกำกับดูแลและการบริหารงานที่เป็นอิสระจากกัน

ส่วนคณะกรรมการกำกับตลาดทุน มีอำนาจหน้าที่ออกกฎเกณฑ์ ประกาศ และคำสั่งในการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องในในตลาดทุน และรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งคณะกรรมการกำกับตลาดทุนมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกร่วมเป็นกรรมการด้วย เพื่อให้การกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ผ่านการพิจารณาจากหลายมุมมองและลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่อาจกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

จรรยาบรรณพนักงานและค่านิยมการทำงาน

นอกจากกลไกด้านโครงสร้างแล้ว ก.ล.ต. ยังให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างซื่อตรง โดยส่งเสริมให้พนักงานยึดมั่นในค่านิยมองค์กร “เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง” ซึ่งสะท้อนแนวทางการทำงานที่เปิดรับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง พัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง ทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และดำเนินงานบนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นธรรม และปราศจากอคติ โดยหลักคิดดังกล่าวถูกนำไปใช้ทั้งในกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติงานประจำวัน

ในด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ก.ล.ต. กำหนดจรรยาบรรณพนักงานเพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ รวมถึงกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ การซื้อขายหลักทรัพย์ และการปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารและพนักงานยังประกาศเจตนารมณ์ตามนโยบาย No Gift Policy โดยไม่รับของขวัญหรือของกำนัลจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยสื่อสารนโยบาย No Gift Policy แก่คนภายนอกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแสดงข้อความหรือสัญลักษณ์ “งดรับของขวัญ/ของกำนัล” ในช่องทางการให้บริการ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการทุจริตหรือการได้รับอิทธิพลจากผลประโยชน์ภายนอก

กระบวนการทำงานที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาในระดับกระบวนการทำงาน ก.ล.ต. กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานในการกิจต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และในการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบสูง กำหนดให้ต้องมีการถ่วงดุลเป็นลำดับขั้น มีการบันทึกผลการพิจารณาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งต้องมีการบันทึกความเห็นที่แตกต่างกันไว้อย่างครบถ้วน และเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นต่อสาธารณชน ตัวอย่างเช่น การพิจารณาการออกและเสนอขายหลักทรัพย์ซึ่งมีกระบวนการตรวจสอบหลายชั้น และมีผู้เกี่ยวข้องจากหลายวิชาชีพเข้ามามีบทบาท เช่น ที่ปรึกษาทางการเงิน ผู้สอบบัญชี และบริษัทจัดอันดับเครดิต เพื่อประกอบการพิจารณาข้อมูลและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกัน ประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจยังสามารถศึกษาขั้นตอน ระยะเวลา และเงื่อนไขการให้บริการต่าง ๆ ผ่าน “คู่มือประชาชน” ที่เปิดเผยบนเว็บไซต์ ก.ล.ต. ซึ่งช่วยให้ผู้รับบริการสามารถทราบกรอบเวลาการดำเนินงานและติดตามสถานะของเรื่องได้อย่างชัดเจน

ควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ก.ล.ต. ยังให้ความสำคัญกับระบบควบคุมภายใน โดยกำหนดหลักการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ (Segregation of Duties) เพื่อป้องกันความเสี่ยงการทุจริตและเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบภายใน อาทิ ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาจัดซื้อจะไม่ใช่บุคคลหรือคณะเดียวกับผู้ตรวจรับงาน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานตรวจสอบภายในซึ่งรายงานตรงต่อคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมของกระบวนการทำงาน ติดตามความเสี่ยง และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การให้บริการออนไลน์และการเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ

อีกหนึ่งแนวทางที่ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวก และลดความเสี่ยง คือการพัฒนาบริการ E-Service สำหรับการยื่นคำขอในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งระบบจะช่วยลดการใช้เอกสาร ลดโอกาสการสูญหายของข้อมูล และเพิ่มความสามารถในการติดตามตรวจสอบสถานะการดำเนินงานได้ตลอดกระบวนการ นอกจากนี้ การให้บริการผ่านระบบออนไลน์ยังช่วยลดการติดต่อประสานงานแบบพบปะโดยตรงและลดการใช้ดุลยพินิจจากการติดต่อประสานงานในลักษณะเฉพาะราย ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและเงื่อนไขเดียวกันสำหรับทุกฝ่าย ซึ่งเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานขององค์กร

สำหรับการออกกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดทุน ก.ล.ต. มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียผ่านการทำ Public Hearing ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะในกรณีที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องในวงกว้าง แนวทางดังกล่าวเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจ ผู้ลงทุน และประชาชนสามารถสะท้อนความคิดเห็นหรือข้อกังวลก่อนที่จะออกกฎเกณฑ์จะมีผลใช้บังคับ ซึ่งช่วยให้กฎเกณฑ์ที่ออกมามีความรอบคอบและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะถือเป็นอีกกลไกสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดย ก.ล.ต. มีการเผยแพร่ข้อมูลหลากหลายประเภท ทั้งข้อมูลสถิติเรื่องร้องเรียนการทุจริต งบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากร แผนการจัดซื้อจัดจ้าง งบการเงิน แผนยุทธศาสตร์ ผลการดำเนินงาน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานได้ด้วยตนเอง

กระบวนการบังคับใช้กฎหมายตาม Due Process of Law

ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการพิจารณาถูกออกแบบให้มีการถ่วงดุลและการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือหน่วยงานหลายฝ่าย โดยในขั้นการพิจารณาของสำนักงานมีคณะกรรมการด้านตรวจสอบและคดี (EC) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารจากหลายฝ่ายร่วมพิจารณาข้อมูลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งกำหนดมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน หากกรรมการรายใดมีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิจารณา จะไม่สามารถเข้าร่วมให้ความเห็นหรือลงมติในเรื่องดังกล่าวได้ นอกจากนี้ การดำเนินการทางปกครอง ทางแพ่ง และทางอาญา ยังมีกลไกตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญหรือมีอาชีพในด้านต่าง ๆ และตัวแทนจากองค์กรภายนอกที่เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบตรวจสอบและถ่วงดุลในการใช้อำนาจของรัฐ

เปิดรับเรื่องร้องเรียนและแจ้งเบาะแส

อีกช่องทางหนึ่งซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส คือระบบการรับเรื่องร้องเรียนและการแจ้งเบาะแส ซึ่ง ก.ล.ต. เปิดเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทเรื่องร้องเรียนที่อยู่ในอำนาจดำเนินการ แนวทางการยื่นเรื่อง และเอกสารประกอบที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ชัดเจนก่อนดำเนินการ ขณะเดียวกัน ยังจัดให้มีช่องทางรับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน รวมถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตหรือการรับสินบน โดยมีมาตรการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลตามที่กำหนด

แม้ว่าภารกิจของ ก.ล.ต. จะครอบคลุมหลายด้านของตลาดทุน แต่หลักการสำคัญที่ถูกนำมาใช้ร่วมกันในทุกกระบวนการ คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็น การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย การสร้างกลไกตรวจสอบและถ่วงดุล รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในภาครัฐ
